

ปริทัศน์หนังสือ: วิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ การประยุกต์ใช้และตัวอย่าง
BOOK REVIEW: RESEARCH METHODS IN POLITICAL SCIENCE
APPLICATION AND EXAMPLES

นิภาพรรณ เจนสันติกุล/ NIPAPAN JENSANTIKUL¹

บทนำ

หนังสือเรื่อง วิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ การประยุกต์ใช้และตัวอย่างเล่มนี้ผู้แต่ง คือ รองศาสตราจารย์ พิษณุ เสี่ยงมพงษ์ พ.ศ. 2558 สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 404 หน้า หนังสือเล่มนี้มีจำนวน 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การวิจัยทางรัฐศาสตร์ เป็นการนำเสนอหัวข้อและประเด็นวิจัยทางรัฐศาสตร์ ที่มา กรอบแนวคิด ทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ ตอนที่ 2 เทคนิควิธีการเก็บข้อมูล ซึ่งวิธีการเก็บข้อมูลมีด้วยกันหลายวิธี อาทิ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น ตอนที่ 3 เทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่ใช่เชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ตอนที่ 4 บทสรุป: จากการวิจัยผู้วรรณกรรมทางรัฐศาสตร์ โดยภาพรวมของหนังสือเล่มนี้เป็นกรทำให้รายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัยทางรัฐศาสตร์ และการนำเสนอกระบวนการวิเคราะห์การจำแนกเนื้อหา การตีความนัยทางรัฐศาสตร์ด้วยวิธีการอภิปราย ซึ่งทำให้เกิดมุมมองทางความคิดที่มีความหลากหลายเห็นรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ แตกต่างจากการศึกษาระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์หรือทางด้านการศึกษาศึกษา ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างมากต่อการสร้างมุมมองทางความคิดและการกำหนดแบบแผนการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัยให้เหมาะสม

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

กับสิ่งที่ผู้อ่านต้องการศึกษา ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเป็นประโยชน์อย่างมากต่อนักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการทุกท่าน ในการนำแนวคิด หลักการ เทคนิค และแนวทางการศึกษาต่าง ๆ จากหนังสือเล่มนี้ไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าในงานวิจัยด้านต่าง ๆ ต่อไป

บทวิจารณ์

หนังสือเล่มนี้ จำแนกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การวิจัยทางรัฐศาสตร์ ซึ่งในตอน 1 นี้ อธิบายให้เห็นถึงหัวข้อหรือประเด็นทางรัฐศาสตร์ จะพบว่า ขอบข่ายในการศึกษาทางรัฐศาสตร์ จะครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ อาทิ การเมือง การปกครอง และการบริหาร สถาบันการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มผลประโยชน์ การบริหารราชการและพฤติกรรมกรรมการบริหาร การเมืองภายในและการเมืองในบริบทระหว่างประเทศ เป็นต้น เพื่อให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงปรากฏการณ์ทางการเมือง เหตุการณ์และความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ ด้วยการศึกษาสาเหตุและเหตุผลที่เกิดขึ้น จึงมีการใช้แผนที่แนวคิด แผนภาพลูกศรในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังนั้นผู้วิจัยควรระบุให้ชัดเจนทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ การออกแบบการวิจัย วิธีการรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล (Williams, 2007: 65)

ตอนที่ 2 เทคนิควิธีการเก็บข้อมูล เพื่อเป็นการค้นหาสิ่งที่ยืนยัน หรือสิ่งที่ช่วยปฏิเสธคำตอบ หรือสมมติฐาน ข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจึงมีส่วนสำคัญ วิธีการเก็บข้อมูลจำแนกได้หลายวิธี อาทิ การสังเกต ทำให้ได้รายละเอียดของเรื่องราวที่สังเกต เช่น งานวิจัยที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการชุมนุม โดยเป็นงานวิจัยที่ให้ความสำคัญกับช่วงเวลา การสัมภาษณ์ ช่วยให้ได้ข้อมูล มุมมอง อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัย ผู้ให้ข้อมูลจึงเป็นบุคคลสำคัญ การระบุบุคคลและการเข้าถึงข้อมูลจึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องพิจารณาอย่างละเอียด การสนทนากลุ่ม เป็นการสนทนาตั้งแต่บุคคล 2 คนขึ้นไป เพื่อให้ได้ข้อคิดเห็น ผู้วิจัยอาจแยกบุคคลผู้มีบทบาท ทักษะที่แตกต่างกัน การใช้เทคนิคการสำรวจ ในส่วนนี้ผู้วิจัยต้องระบุหน่วยในการวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่าเป็นระดับใด กลุ่มคน หน่วยงาน หรือองค์การ โดยการสำรวจใช้ในการศึกษาทัศนคติ ความคิดเห็น พฤติกรรม การรับรู้ และข้อเท็จจริง เป็นต้น ดังนั้นเนื้อหาในตอน 2 นี้ ผู้เขียนได้พยายามอธิบายถึงหน่วยในการวิเคราะห์ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการกำหนดจำนวนข้อมูล และผู้ให้ข้อมูลควรเป็นใครบ้างซึ่งในระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพให้ความสำคัญกับความหมายและถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลตอบเพื่ออธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในขณะที่ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นการทดสอบสมมติฐานที่เกิดขึ้นว่าเป็นจริงหรือไม่ (Williams, 2007: 67)

ตอนที่ 3 เทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ในตอนที่ 3 นี้ อธิบายถึงการจัดการข้อมูลโดยมีวิธีการหลากหลาย อาทิ การตีความ ให้ความหมาย ซึ่งผู้วิจัยจะต้องให้รหัสข้อมูล และการทำความเข้าใจกับข้อมูล การเข้าใจถึงห่วงโซ่ของเหตุการณ์ การวิเคราะห์หาทฤษฎี การศึกษานัยและความหมาย

ของการใช้ภาษา วิเคราะห์คำพูดและสัญลักษณ์ที่ใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์เชิงสาระ บริบทแวดล้อม การวิเคราะห์เปรียบเทียบ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปร เป็นต้น หลักการสำคัญของกาวิวิเคราะห์ข้อมูล คือ จะต้องนำไปสู่การตอบคำถาม การวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัยและพิสูจน์สมมติฐานการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลจะสอดคล้องกับ วิธีการเก็บข้อมูล ดังนั้นผู้วิจัยจะต้องวางแผนและศึกษารายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็น ระบบ รวมถึงการนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้นั้นตรวจสอบความถูกต้อง (Yeasmin & Rahman, 2012: 156)

ตอนที่ 4 บทสรุป: จากการวิจัยผู้วรรณกรรมทางรัฐศาสตร์ ในตอนนี้ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ตั้งแต่ตอนที่ 1-3 โดยลักษณะของงานวิจัยทางรัฐศาสตร์จะมีการตั้งคำถาม คือ “อย่างไร และเพราะเหตุใด” ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ศึกษา และสามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลได้ อย่งไรก็ตามผู้เขียนได้เน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการมีกรอบแนวคิดและทฤษฎี เนื่องจาก ทฤษฎีมีส่วนช่วยลดความซับซ้อนและช่วยในการหาคำตอบแก่คำถามการวิจัย อธิบายความสัมพันธ์ ระหว่างแนวคิด ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เป็นต้น สำหรับในตอนี่ 4 นี้ ผู้อ่านจะได้รับประโยชน์ จากการศึกษารายละเอียดของการตั้งคำถาม คือ “อย่างไรและเพราะเหตุใด” โดยมีประโยชน์ต่อ การนำไปกำหนดแบบแผนการวิจัยและการค้นหาคำตอบของการวิจัย ด้วยการศึกษารอบแนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ โดยผู้เขียนได้อธิบายสาระสำคัญไว้อย่างชัดเจน

หนังสือเล่มนี้มีจุดเด่น ดังนี้ 1) มีการนำเสนอตัวอย่างเป็นรูปธรรมที่อธิบายถึงระเบียบวิธีวิจัย โครงสร้างการศึกษาและการวิเคราะห์อย่างละเอียด อาทิ งานวิจัยของนิติ มณีกาญจน์ (2546) เรื่อง การวิเคราะห์ “การปกครองโดยไม่ปกครอง” ในคัมภีร์เต๋า เต็ก เก็ง ที่นำเสนอกระบวนการวิเคราะห์ ด้วยการตีความคัมภีร์เต๋า เต็ก เก็ง การย้อนแย้งสมมติฐานที่ตั้งไว้ การอธิบายความสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อน และอภิปรายพิสูจน์สมมติฐาน 2) เป็นความเรียง มีการระบุหัวข้อจำนวนไม่มากและใช้ แนวทางการอภิปรายถกเถียง เพื่อนำเสนอสาระงานวิจัยทางรัฐศาสตร์โดยเรียงเรียงเนื้อหาเป็น 4 ตอน ทำให้ผู้อ่านสามารถศึกษารายละเอียดและตัวอย่างต่าง ๆ ได้ตามลำดับเนื้อหา 3) หนังสือเล่มนี้ มีความแตกต่างจากหนังสือเล่มอื่น ๆ ในการนำเสนอในรูปแบบการอภิปราย การนำเสนอเทคนิควิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่พบในงานวิจัยด้านรัฐศาสตร์ไม่มาก ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้ที่สนใจงานด้านรัฐศาสตร์ สำหรับจุดที่ควรพัฒนาของหนังสือเล่มนี้ พบว่า 1) มีการนำเสนอ เพียงบางเทคนิควิธีการวิจัย และขาดการเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของเทคนิควิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล 2) การใช้ภาษาที่เข้าใจยาก มีคำศัพท์เฉพาะในทางรัฐศาสตร์จำนวนมาก ซึ่งอาจมีการเพิ่มเติมในเรื่องของนิยามความหมายของคำศัพท์เฉพาะหรือการทำดัชนีคำศัพท์ ไว้ท้ายเล่มเพื่อประโยชน์ต่อผู้อ่านในการทำ ความเข้าใจถึงคำศัพท์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

บทสรุป

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือให้ความสำคัญกับการศึกษาลักษณะงานวิจัย ประเด็นทางรัฐศาสตร์ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่ใช่เชิงปริมาณ อันเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านที่สนใจประเด็นทางรัฐศาสตร์และสามารถนำระเบียบวิธีวิจัยหรือแนวคิดต่าง ๆ ไปใช้ในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งผู้อ่านทุกท่านควรทำความเข้าใจถึงระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ และควรมีพื้นฐานความรู้ด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์เป็นอย่างดีในการศึกษาถึงความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ของตัวแปร ลำดับเหตุการณ์ นัยของเวลา ท่วงท่าของเหตุการณ์ในการเข้าถึงข้อมูล และการได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ที่ตีความ งานวิจัยทางรัฐศาสตร์เป็นงานวิจัยที่มีลักษณะเฉพาะและมีความแตกต่างจากงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ เนื่องจากการวิจัยทางรัฐศาสตร์ให้ความสำคัญในการศึกษาการตีความ การศึกษาความสัมพันธ์ การให้ความหมาย การใช้สัญลักษณ์ในบริบทที่มีความซับซ้อนและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในขอบข่ายการศึกษาทางรัฐศาสตร์จะครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ อาทิ การเมือง การปกครอง และการบริหาร สถาบันการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้อ่านในสาขาอื่น ๆ และผู้ที่สนใจทุกท่านในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การเมือง การปกครองที่ผ่านมา ตลอดจนกระบวนการคิด การอธิบายความเชื่อมโยง วิธีการวิเคราะห์ต่าง ๆ อาทิ กระบวนการตีความข้อมูล การวิเคราะห์วาทกรรม การย้อนแย้งทางทฤษฎีและสมมติฐาน การใส่รหัสข้อมูล การอภิปรายเชิงถกเถียง เป็นต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการวางแผนทางการศึกษาวิจัยในสาขาอื่น ๆ การเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยให้เหมาะสมกับหัวข้อการวิจัยที่ต้องการศึกษา และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการอ้างอิงสำหรับการวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พิชญ์ เสงี่ยมพงษ์. (2558). *วิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ การประยุกต์ใช้และตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Williams, C. (2007). Research methods. *Journal of Business & Economic Research*, 5 (3), 65-71.
- Yeasmin, S. & Rahman, K. F. (2012). Triangulation research method as the tool of social science research. *Bangladesh University of Professionals Journal*, 1 (1), 154-163.